

SVE ŠTO TREBA DA ZNATE: Koprodukcija (zajedničko stvaranje)

1. Šta je koprodukcija?

ENIL definiše koprodukciju kao inkluzivan radni proces između stručnjaka sa ličnim iskustvom (osobe sa invaliditetom) i organizacija. Radi se o ravnopravnom partnerstvu i saradnji između strana koje su posvećene poboljšanju pružanja usluga. Svaka osoba koja je uključena u koprodukciju ceni se, poštuje i sluša, i svi su uključeni u planiranje, razvoj i izvršavanje. Koprodukcija poboljšava usluge, unapređuje zajednice i može da pomogne da samostalni život postane stvarnost za sve.

2. Koje je poreklo koprodukcije?

Termin koprodukcija potiče sa Univerziteta u Indijani i objašnjava vezu između susednih zajednica i lokalnih policijskih usluga; potom je to preneseno u zdravstveni kontekst kako bi se naglasila važnost rada stručnjaka u saradnji sa ljudima koji koriste usluge, kako bi se obezbedilo da se zdravstvene potrebe ljudi ispunjavaju. Edgar Kan, advokat za ljudska prava, razvio je termin da bi pokazao važnost sistema za podršku u zajednici, aludirajući na koprodukciju kao ključni faktor za poboljšanje ekonomije. Iako je bilo dokaza da su se koproduktivni procesi koristili u različitim sistemima i sredinama, važno je shvatiti da se osnovni principi koprodukcije mogu ugraditi u bilo koju uslugu, sa pozitivnim ishodom ukoliko se pravilno koriste.

3. Zašto je potrebna koprodukcija?

Trenutna situacija sa kojom se susreću mnogi ljudi koji koriste usluge jeste isključivanje, izolacija i smanjene životnih prilika. Iako priznajemo da je bilo malo pozitivnih promena, treba takođe da budemo iskreni i da priznamo da treba više da se uradi; svima nam je postalo i više nego poznato da vidimo „centralizovano donošenje odluka” (npr, ciljem vođeni procesi sa minimalnim uključivanjem ljudi na nivou zajednice koji su uključeni u osmišljavanje plana ili postavljanje ishoda) i „negativne veze” (npr. stručnjaci i ljudi koji koriste usluge postaju odvojeni i smatraju jedni druge preprekama za ishod – kultura „oni i mi”). Većina ljudi koji koriste usluge želi iste šanse kao i ljudi sa sličnim iskustvom, ali većini su uskraćena prava od početka. Može se tvrditi da koprodukcija pomaže u rešavanju nekih nejednakosti koje postoje u planiranju i

Obavila Evropska mreža za samostalni život (decembar 2013) uz podršku Programa Evropske Unije za zapošljavanje i društvenu solidarnost - PROGRESS (2007-2013)

pružanju usluga, što vodi do smanjenja prepreka koje stvara društvo. Međutim, na koprodukciju se ne smemo oslanjati ili je smatrati *jedinim* procesom za stvaranje pozitivne promene. Sa smanjenjem sredstava za usluge, kao i zategnutim odnosom među ljudima na položaju donosilaca odluka i ljudi koji koriste usluge ili su im potrebne, došlo je vreme da se principi koprodukcije ugrade u holističke okvire podrške i da se pozabavimo izostankom podsticanog učeća.

4. Koji su osnovni principi koprodukcije?

Osnovni principi koprodukcije jesu:

- Priznati da je svaki pojedinac vredan i poštovan predstavnik/ca servisa, da svako ima ulogu i odgovornost da garantuje da je usluga koja se nudi efektivna. Od nas se zahteva da prihvatimo da su korisnici usluga u većini slučajeva marginalizovani resursi, koji treba da budu sasvim uključeni i angažovani.
- Koprodukcija se tiče inovacija. To znači da treba razmisliti kako naši procesi trenutno funkcionišu i ponovo otkriti važnost zajedničkog dijaloga, dogovorenih ishoda i potpuno inkluzivnog okruženja. Mi, kao društvo treba da promenimo način na koji vidimo pružanje usluga i treba da prestanemo da gledamo na ljude kao na „primaoce” usluga.
- Koprodukcija promoviše ideju prenosa isključive moći i odgovornosti sa stručnjaka i priznanje da je svako ličnost za sebe i sastavni deo servisa i da svi zajedno rade u ravnopravnom partnerstvu.
- Postoji tvrdnja koja ukazuje na to da koprodukcija rezultira isplativim merama proizvedeci efektivne ishode usluga i zbog toga su manje šanse za neuspeh ili porebu za preoblikovanjem.

Dijagram prikazuje ishode kada se stvaraju različita partnerstva:

Preuzeto iz izveštaja za Karnegi Fond, Komisija za razvoj ruralnih zajednica – Iza obaveza i učešća, koprodukcija usluga od strane korisnika i zajednica, Toni Boverd

Obavila Evropska mreža za samostalni život (decembar 2013) uz podršku Programa Evropske Unije za zapošljavanje i društvenu solidarnost - PROGRESS (2007-2013)

	Stručnjaci kao jedini kreatori usluga	Korisnici servisa/zajednica & stručnjaci kao ko-kreatori	Bez učešća stručnjaka u planiranju usluga
Stručnjaci kao jedini pružaoci usluga	Tradicionalno pružanje usluga od strane stručnjaka	Pružanje usluga stručnjaka – korisnici i zajednica uključeni u planiranje i osmišljavanje	Ugovoreni servisi odabrani od strane korisnika koje pružaju stručnjaci
Stručnjaci/korisnici & zajednice kao zajednički pružaoci usluga	Korisnici zajednički pružaoci usluga koje su stručno osmišljene	Potpuna koprodukcija korisnici/ stručnjaci/ zajednica	Korisnici/zajednica kao pružaoci usluga uz malo formalnog/stručnog planiranja ili osmišljavanja
Korisnici /zajednice kao jedini pružaoci usluga	Korisnici/zajednica kao zajednički pružaoci usluga koje su stručno planirane	Korisnici/zajednica kao pružaoci usluga koje su zajednički osmišljene	Samo-organizovano pružanje usluga u zajednici

5. Šta je pogrešno smatrati koprodukcijom?

Da bi se postigla uspešna koprodukcija između pružalaca usluga i ljudi koji koriste usluge, važno je da sve uključene strane ravnopravno saraduju. Uzimajući to u obzir, koprodukcija se mora pažljivo planirati i razmatrati. Osobe koji koriste usluge ili stručnjaci s ličnim iskustvom često se susreću sa dilemom da li su deo „procesa koprodukcije” koji deluje pozitivan i zahtevan; mada, saradnja je često ograničena i oni imaju veoma malo odgovornosti. Ovaj primer naglašava da se ljudi koji koriste usluge, kad se čuje njihovo mišljenje, često marginalizuju i razrešavaju. Pojedinci koji učestvuju u koprodukciji dobrovoljno često nisu nagrađeni za svoj trud i vreme, za razliku od plaćenih radnika i konsultanata, čime se ponovo pokazuje da osnovni principi koprodukcije ne postoje uvek.

Osim toga, konsultacije se često mogu pogrešno smatrati koprodukcijom. Kao deo konsultacija, grupe do kojih se teško dolazi mogu se konsultovati i angažovati tokom početnih faza koprodukcije, ali se nakon toga ne informišu o procesu i krajnjim rezultatima njihovog doprinosa. Njima se takođe ne govori kako se njihovo znanje odrazilo na ishode. Za stručnjake/plaćene radnike koji osmišljavaju i daju usluge uz

malo doprinosa od ljudi koji koriste usluge, ne može se reći da koriste metode koprodukcije. Da bi koprodukcija bila prava, ona zahteva ravnopravno zajedničko planiranje i osmišljavanje u svim fazama.

6. Kako koprodukcija izgleda u praksi?

„Koprodukcija podrazumeva pružanje javnih usluga među ravnopravnim i recipročnim partnerima, među stručnjacima, ljudi koji koriste usluge, njihovih porodica i njihovih suseda. Tamo gde se aktivnosti na ovaj način koprodukuju (zajednički stvaraju), i usluge i susedstva postaju efektivnija sredstva promene.”

NESTA, Izazov koprodukcije

„Koprodukcija nije samo reč, to nije samo koncept, to je susret umova koji se sastaju da nađu zajednička rešenja... Kada koprodukcija najbolje funkcioniše, ljudi koji koriste usluge i negovatelj vrednuju se kao ravnopravni partneri od strane organizacija, mogu da dele moć i imaju uticaja na donete odluke.”

Nacionalna Savetodavna grupa za koprodukciju, Misli lokalno, deluj lično

Studija slučaja 1:

Kaledonijsko udruženje za smeštaj objavilo je studiju slučaja o koprodukciji u odnosu na njihov servis pomoći u kući. Kaledonija je shvatila da da bi se izgradila i razvila vitalna zajednica, trebalo bi da angažuje stanare i širu zajednicu da bi se poboljšao kvalitet njihovih života i održivost koprodukcijom. Kaledonijsko udruženje za smeštaj postiglo je koprodukciju uglavnom promenom u kulturi upravljanja, prepoznajući da postoji potreba da se uključe svi članovi i da se osigura njihova neprekidna angažovanost. Ovo su postigli redovnim sastancima, anketama i upitnicima i fokus grupama preko udruženja stanara. Osim toga, pošto je jedna oblast obrađena i sve strane bile zadovoljne ishodom, svi pojedinci koji su bili uključeni su poto planirali sledeću žarišnu tačku.

Za više informacija pogledati:

<http://www.reshapingcaredundee.org.uk/documents/casestudy-volunteers-caledoniahousingassociation.pdf>

Studija slučaja 2:

Obavila Evropska mreža za samostalni život (decembar 2013) uz podršku Programa Evropske Unije za zapošljavanje i društvenu solidarnost - PROGRESS (2007-2013)

Mreža za podršku stanovanju koja se zove KiRing daje jedinstven primer koprodukcije između ljudi koji koriste usluge, volontera i plaćenih radnika. Svaki stanar koji živi unutar mreže za stanovanje uz podršku automatski postaje član KiRing mreže što ljudima koji koriste usluge daje odgovornost. Ovo im omogućuje da „da dele svoje veštine i talente jedni sa drugima i sa svojim zajednicama”. KiRing podstiče pojedince da budu deo zajednice. Svaki član se povezuje sa radnicima za podršku i menadžerima „stanovanja uz podršku” da bi aplicirali za sredstva i vodili kampanje za poboljšanje susedstva. Osim toga, članovi su uključeni u proces donošenja odluka o uslugama KiRinga i njihov doprinos se ceni. Za više informacija pogledajte: <http://www.keyring.org/Home>

Kada se koprodukcija primenjuje, važno je da se ključni principi važe u svim slučajevima: svi ljudi unutar društva treba da se posmatraju i smatraju sastavnim delom društva; prema ljudima se treba odnositi jednako i treba jednako da doprinose; moraju se graditi, jačati i održavati društvene mreže. Ako se koprodukcija ispravno obavi, onda će ljudi koji su uključeni u proces biti smatrani tekovinom, sa vrednostima, veštinama i znanjem koje može da unapredi pružanje i osmišljavanje usluga. To takođe omogućava organizacijama i servisima da unaprede svoju „radnu kulturu” i da budu sigurni da ona oslikava potrebe osoba koji koriste njihove usluge.

Literatura:

Nesta, The Challenge of Co-production

<http://www.nesta.org.uk/sites/default/files/the_challenge_of_co-production.pdf>

Think Local Act Personal, Co-production

<http://www.thinklocalactpersonal.org.uk/Browse/Co-production/National_Co-production_Advisory_Group/>

Clenton Farquharson, Blogger on Co-production

<<http://clentonfarquharson.co.uk/2012/04/03/the-insight-in-to-true-co-production/>>

Obavila Evropska mreža za samostalni život (decembar 2013) uz podršku Programa Evropske Unije za zapošljavanje i društvenu solidarnost - PROGRESS (2007-2013)